

KRÆMER, ROBERT VON

Förslag till landtbruks-instituts anläggande på Ultuna kungs ladugård.

Stockholm : Norstedt
1840

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

KRÄMER, R.F. von

Ex.A.

Ekon.
Landtbr.
Lärov.
(Bj)
o

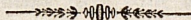
FÖRSLAG

TILL

Landtbruks-Instituts anläggande

PÅ

Uttuna Kungs Ladugård.

1840

FÖRSTA

1777

Landsbörns-Instytut
anläggande

17

Uppsala Kungliga Högskola

—

Rikets Högloff. Ständers Stats-Utskott har vägrat att med sitt bifall understödja min motion, om ett Landtbruks-instituts anläggande å Ultuna Kungsgård, hvarvid jag får anmärka följande:

Penningar, utgörande drifkraften till alla materiella arbeten, kunna aldrig förefinnas till hvart och ett af alla de många ändamål man önskar uppnå. — Så är förhållandet för den *enskilte*, så äfven för *Staten*. Den upplyste enskilte ägaren af ett stort industri-verk, hvori machineriet går trögt och illa, säger: ”Jag måste afhjelpa denna olägenhet till hvad rimligt pris som helst, eljest aftynar eller upphör min inkomst”, eller för att föreställa ett ännu klarare exempel: den ömtänksamme jordbrukaren, som med skäl misstror dugligheten af sitt utsäde, skaffar sig nytt och godt, äfven med uppoffringar, för att förekomma missväxt på sina åkrar. Männe nu icke *Staten* bör handla efter samma åsigt? Männe den icke bör, om möjligt, handla med ännu skarpare urskiljning af det rätta och sanna? Jag tror, att *Staten* har *ovillkorlig* för-

bindelse dertill, och att för att rätt kunna uppfylla denna sin skyldighet, Staten bör, först och främst med fullkomlig reda och klarhet bestämma, hvilket hufvudändamål den, genom samhällsinrättningen, vill söka att uppnå och dernäst uppgöra ett på sanning grundadt system för den hushållning, som skall bereda medlen, att oupphörligt, mer och mer, nalkas detta stora mål.

I förevarande fråga synes det mig likväl, som Stats-Utskottet gjort en skarp afvikelse från detta system. Det tyckes mig likna den industri-idkare, som finner sig icke hafva råd att försätta sitt verk i riktigt och fullgodt skick, emedan han måste spara utgifter, eller kanske tydligare, den jordbrukare, som hellre underkastar sig att lida missväxt, än att bekosta tillräckligt och godt utsäde åt jorden.

I alla riktningar begäras och i många beviljas äfven af Staten visserligen billiga och nyttiga understöd för *binäringar*, med summor af mångfaldigt större belopp, än här nu ifrågakomma, men mot modernäringen sjelf är man i högsta grad njugg. De mindre näringskanalerna vill man således hålla öppna, men *ådrorna* till den stora källa, som måste åt dem alla gifva lif och rörelse, vanvårdas. Detta kan icke vara klokt och samhällsnyttigt. Det är sant att jorden gifver *någon* af-

kastning blott den vidröres och besås. Således får till och med okunnigheten och liknöjdheten betalning för sin usla behandling af henne; men denna betalning utmätes af den eviga rättvisan. Den är således afpassad efter förtjensten, men mot våra stegrade samhällsbehof svarar den ingalunda. Den kunde och skulle dock göra det, om liknöjdhet och okunnighet, så vidt som möjligt, bannlystes och efterträddes af verksamhet och sakkänedom, hvilka jordbruket kräfver mera än något annat yrke. Den ifrågavarande kostnaden, inskränkt till en början till 4000 R:dr Banko, och efter Ultuna arrendeårs slut till 8 à 10,000 R:dr Banko årligen för hela Riket, har uppenbart ett ganska högt rum i utgifternas första klass, eller bland dem till hvilka *behofvet* ovillkorligt tvingar. — Stats-Utskottet, som inom sig äger personer, hvilka icke sakna sakkunskap i detta afseende, kan dock icke hafva förbi-sett, att jordbruket, i allmänhet taladt, står vida lägre i Sverige än i Tyskland med flere länder, der man dock med klarhet uppfattar denna så ojemförligt viktiga närings behof af ytterligare hjälp, och nedlägger derpå betydliga kostnader.

Man har i dessa länder insett, att Landtbruksinstituter, som äro anlagda på *enskiltas* egendomar och hafva penningeunderstöd af Staten, icke fullkomligt uppfylla ändamålet. Det enskilda intresset står der alltid i främsta rummet, ty de medel

hvarmed Staten bidrager skola alltid tillskynda den, som uppbär dem, en ren vinst, han må göra mycket eller litet för undervisningens befrämjande, och det sannolika blir alltid, att så litet som möjligt göres, då man är i ovisshet om huru länge det lemnade statsbidraget kan komma att utfalla, och i synnerhet som kontrollen öfver sådane inrättningar nästan är omöjlig, emedan egendomsägarens enskilda affärer här nödvändigt sammansmälta med läroverkets.

Att en sådan inrättning är besökt, är intet bevis på dess ändamålsenlighet, så länge endast en finnes, ty i nödfall måste man begagna sig af hvad som är att tillgå. — Antag att Staten årligen till en sådan inrättning lemnade ett bidrag af 10,000 R:dr Banko, som på 10 år gör 100,000 R:dr Banko, och antag, att inrättningen under denna tid fortgått, samt att bibliothek, instrumenter, modeller och samlingar m. m., allt nödvändighets-artiklar för undervisningsverk af detta slag, med Statens biträde blifvit anskaffade. Men efter dessa 10 år finner sig egendomsägaren icke längre vid att fortsätta, eller afgår han med döden; då är inrättningen med detsamma slut, de samlade materialerna skingras, de 100,000 R:dr äro borta, undervisningen stannar af, och det fordras kanske ett tiotal af år innan någon annan enskilt person uppträder för organiserandet af ett nytt läroverk. Om den-

na summa deremot blifvit anslagen till ett läroverk, anlagdt på en Statens egendom, och under Statens disposition, skulle dess varaktighet för alla tider vara försäkrad.

Ett hufvudsakligt villkor för dylika inrättningars ändamålsenlighet, är anskaffandet af skicklige lärare, men icke må någon tro, att personer, som användt möda och kostnader för att förskaffa sig erforderliga kunskaper, helt och hållet skola egna sin tid och sitt arbete åt en sådan enskilt inrättning, der deras framtida utkomst på intet sätt är försäkrad, utan der det alltid måste bero på egendomsägarens godtycke, huru länge de kunna komma att fortfara i sina befattningar, som i alla händelser upphöra med hans död. — Lägges nu härtill att afgiften för eleverna vid privata inrättningar merendels blir så betydlig, att endast mera bemedlade äro i tillfälle att begagna dem, så finner man väl olämpligheten af en sådan organisation af jordbruks-instituter. Jag kan icke finna något enda skäl, hvarföre Landtbruks-undervisningsverken icke skola bekostas af Staten och stå under dess disposition, likaväl som Militär-undervisningsverken, som Technologiska-, Carolinska-, Gymnastiska- och Skogs-institutet, samt Veterinär-inrättningen m. fl. Många regeringar hafva också hyllat den åsigt, att på Statens egendomar, i grannskap af Universiteterna, organisera offent-

liga undervisningsverk för landthushållningen, såsom t. ex. Preussiska Regeringen på "Eldena", Saxiska på "Tharant", Württembergiska på "Hohenheim" m. fl. och i dessa länder är dock *Jordbruket* vida öfver vårt, och *Ladugårdsskötseln* går der i bredd med åkerbruket. (Äfven i Finland har nyligen på en Statens egendom, benämnd "Mustiala", ett Landtbruks-institut blifvit organiseradt, hvar-est redan skicklige Agronomer från Sverige lära blifvit som lärare antagne).

Hos oss deremot är *ladugårdsskötseln* ännu knappt mera än till namnet, men alldeles icke till rätta gagnet, känd af nutidens landtmanna-erfarenhet. Vi låta oss ännu, vetande och viljande, med god smak, af Utlänningen skattläggas för de lifsmedel, som naturen i vårt land erbjuder till lika, ja större ymnighet än i hans. Vi utskicka vårt klingande mynt för att importera spannmål, till allt för ringa båtnad för vår utländska kredit och inhemska trefnad. Utom den vanliga ofantliga kvantiteten af *ladugårds-produkter*, till flera Hundrade Tusendé Riksdalers värde, blefvo, enligt officiella uppgifter år 1838, till Sverige införda 543,662 tunnor säd, troligen till någon del för att brännas upp, men dock mest för att dermed rädda landets barn från hungersnöd. Beräknar man nu endast 8 R:dr Banko, såsom inköpspris för denna spannmål, så utgingo dock, endast derföre 1,639,986

R:dr Silfver Specie utur landet, som säkert kun-
nat besparas, om jorden, genom bättre odling,
gifvit bättre afkastning, och denna afkastning bättre
vårdats. Till sådana kostnader har man råd, men
icke till användandet *här hemma* af 8 à 10,000
R:dr Banko årligen för att förekomma dem. Ännu
en gång tager jag mig friheten fråga, om detta är
klokt? Sjelf svarar jag tryggt *Nej* och åberopar
hvad jag nyss nämt om den enskilde mannens
upplysta hushållningsgrundsatser, hvilka stå i up-
penbar motsats till detta vårt lands förhållande.

Man förebär mot anläggandet af ett Landt-
bruks-institut på *Ultuna* den stora lokala olikhe-
ten i landet; men detta lemnar endast bevis på
den ringa kännedom man i allmänhet äger om dy-
lika läroverk, samt om grunderna för det prak-
tiska jordbruket. Undervisningen vid dessa läro-
verk bör bestå i en systematisk framställning af
alla på landthushållningen och jordbruket infly-
tande omständigheter, samt af alla praktiska reg-
lor, som erfarenheten gifvit vid handen, tillika
med de förhållanden under hvilka de äro gällande,
och grunderna för deras tillämpning. Den prakti-
ska undervisningen bör bestå i tillämpningen af det
föregående, *på ett ställe*, och den som gjort sig
full reda för alla detaljer af dessa undervisnings
båda delar, bör sedan med säkerhet kunna ingå i
hvilka jordbruks-spekulationer som helst, tillfället

dertill må yppa sig vid Mälaren eller i Skogs-
orter.

Flera landtbrukare anse det vara nog om Landsbruks-skolor organiserades endast för *Rättarelärlingar*; men ingen, som sjelf har någon kännedom i landthushållningen, vill väl åt dem anförtro sin egendom, utan att sjelf hafva uppgjort plan för dess behandling, och för att kunna uppgöra en sådan plan, fordras större kunskaper, än som i en lägre kurs kan förvärfvas. Egendomsägarene sjelfva, eller deras egendomsförvaltare, måste därför förskaffa sig dem, och utan de kunskaper en högre kurs meddelar, kan man hvarken uppgöra den ändamålsenligaste plan för en egendomsbehandling, eller draga full nytta af personer, som genomgått den lägre. Dessutom måste man, för att drifva igenom de förändringar, som allt mer bli nödvändiga i åkerbruket, bereda egendomsägarene sjelfva i första rummet tillfälle att studera sitt yrke; ty huru bra det kan vara att lita på en annan, så är det dock bättre om man kan lita på sig sjelf, och den enda säkra kontrollen på en förvaltares kunskaper, nit och redlighet är *att sjelf vara honom öfverlägsen*.

Stats-Utskottet anser sig icke böra tillstyrka anslag mer än till ett enda institut, eller det Degebergska, och har äfven för detta nedsatt sitt förra förslag

med 5000 R:dr Banko, hvilken nedsättning jag i alla afseenden ogillar; ty hvar och en som tagit närmare kännedom om detta institut måste medgifva, att detsamma, ehuru visserligen icke fullkomligt, dock äger den stora förtjensten att hafva gifvit riktning åt och väkt hågen för införandet af ett förbättradt jordbruk inom Fäderneslandet, äfvensom att der blifvit uppfostrade skicklige, såväl Rättare som Inspektors-elever. — Det är således långt från mig, att vilja på Degebergiska institutets bekostnad vinna ett anslag för det föreslagna institutet på Ultuna. Men ett gällande skäl mot *ett enda* sådant läroverk, är dock landets vidsträckthet, hvilket förorsakar dryga kostnader för så väl eleverna, som för tillfälligtvis besökande personer, och aflägsenheten gör att allt för många gå miste om läroverkets begagnande. Äfvenså, då endast ett enda läroverk är att tillgå, kunna lätt dess föreståndares och lärars nit och drift svalna, utan att blifva märkligt, då ingen jemförelse eller täflan finnes. — För sjelfva undervisningen är väl förläggningen af ett Landbruks-institut likgiltigt, men icke så i många andra fall.

Det bör vara så lätt tillgängligt som möjligt och således kommunikationerna emellan detsamma och landets mest befolkade trakter afses; ty här, som vid många fall, gör tillfället, att det mången gång begagnas. En annan omständighet är den

att tillgången på lärare måste så vidt möjligt tagas i beräkning, och med dessa grunder för lägets bestämmande kan väl icke föreslås något lämpligare än Ultuna.

Lättheten att erhålla skicklige lärare, utan allt för betydliga lönebidrag, äfvensom fördelen för de studerande vid Upsala Academi, att under sommarferierna besöka detta läroverk, hvarigenom detsamma äfven i denna del komme att motsvara sin egenskap af en *Allmän* bildningsanstalt för hela Sverige, utan förmånsrätt för någon viss provins, tala högt för denna lokal. Att denna Kungsgård är en Statens egendom, har jag sökt bevisa vara en väsendtlig fördel, såsom befordrande inrättningens bestånd äfven i framtiden, hvartill kommer att alla kostnader, som der med Statens bidrag till byggnader och förbättringar nedläggas, komma Staten till godo. Ett väsendtligt villkor finnes äfven här uppfyllt, det nemligen, att den egendom som till ett Landtbruks-institut upplåtes, bör vara så stor, att ett ordentligt jordbruk, med alla dess direkta binäringar, der kan bedrifvas, äfven om någon af dessa sednare, i anseende till lokal och läge till och med komme att drifvas med förlust, ty undervisningen måste gå framföre vinsten, och en förlust vore i detta fall äfven en lärdom. — För att idka Ladugårdsskötseln med största möjliga vinst fordras en Ladugård af minst

Femtio kreatur, och för Schäferi-rörelsen ett par hundra får, ehuru för att kunna fortgå på förbättringen väg, genom utbildandet af ändamålsenliga racer, detta minimum dock är litet. När nu sådesproduktionen äfven måste ingå såsom hufvudsak och skogshushållningen äfvenledes skall blifva ett föremål för undervisningen (hvertill omkringliggande Kronoparker vid Ultuna lemna ett ypperligt tillfälle), så fordras härtill en icke obetydlig egendom, och är detta äfven nödvändigt för att ett större antal elever af den lägre klassen må få utrymme nog för den praktiska delen af undervisningen.

Stats-Utskottet synes väl hafva insett allt detta, men föreslår dock ett uppskof till nästa Riksdag med afgörandet af detta viktiga ärende, ehuru väl det ej bordt undfallit uppmärksamheten, att detta uppskjutande har menliga följder, och med säkerhet kan sägas vara gjordt till en aflägsen framtid. Om tjenliga föreståndare och lärare skola stå att finna, hvilket Stats-Utskottet befarar ej är händelsen, måste man i god tid vara beredd på deras anskaffande; mången skicklig dertill, lemna nu Fäderneslandet, troligen för alltid, då ingen utsigt för deras användande här beredes; hade dessa personer, eller andra som bilda sig för det Agronomiska yrket, i perspektiv ett redan beslutadt större läroverk för jordbruket, skulle sannerligen den be-

farande bristen icke äga rum. Utarrandringen af Kungsgården bör på 30 år försiggå vid samma tid, som nästa Riksdag inträffar, under hvilken säkerligen lika många stora stats-angelägenheter komma under öfverläggning som nu, och man tror att ett afgörande i denna del då skall kunna tillvägabringas. Nej — resultatet blir att Kungsgården ånyo utarrenderas, och tillfället till bildandet af ett i alla afseenden fördelaktigt Landtbruks-institut går förloradt. Stats-Utskottet har ej heller fästadt något afseende, hvarken på de skäl Kongl. Maj:ts Nädigst anført, att en icke obetydlig förberedelse-tid oundvikligen erfordras för organisationen af en sådan inrättning, ej heller på den i min Motion gjorda framställning, att nu utgående arrende af Kungsgården med omkring Fyra tusende Riksdaler Banko årligen borde anslås och förräntas till erhållande af en fond för uppköp af inventarier m. m. vid arrendetidens slut, hvarigenom institutet genast då kunde sättas i full och ändamålsenlig verksamhet för sitt viktiga ändamål. En sådan åtgärd, hvaraf Staten icke kan tillskyndas ringaste förlust, skulle högst fördelaktigt inverka på alla förberedande åtgärder, och möjligen äfven föranleda arrendets afstående förr än tiden dertill är tilländalupen.

Jag vågar således, på anförde viktiga skäl, vördsamt anhålla, att Rikets Höglöflige Ständer tackes bevilja ett ökadt anslag på 9:de Hufvud-Titeln

af 4000 R:dr Banko årligen, motsvarande arrendet af Ultuna Kongs Ladugård, till bildande af en fond, helst räntebärande, till uppköp af inventarier m. m. för ett Landtbruks-institut på Ultuna Kungs Ladugård, samt att denna Kungsgård, vid arrendetidens slut, eller förr om arrendatorn vill från arrendet afstå, må upplåtas till ett allmänt Landtbruks-institut för hela Sverige, under öfverinspektion af den särskilte styrelse, som Kongl. Maj:t i Näder kan finna för godt att dertill förordna.

Måtte hvar och en som nitälskar för vår vigtigaste Näringsgren: *Jordbruket*, behjerta denna framställning och med sin röst bidra till framgången af detta förslag!

R. von KBAEMER.

af 4000 Riksdaler i Riksdagen, motvarande arrendet
 af Ulmanes Konge-Ladugård, till bildande af en
 fond, hvars räkenskaper, till upplöf af inventarier
 m. m. för ett Landhushållnings-institut på Ulmanes Konge-
 Ladugård, samt till denna Kungsgård, vid arrende-
 tidens slut, eller för en arrendatorn vill från ar-
 rendet afstå, må uppläsa till ett allmänt Land-
 hus-hållnings-institut för hela Sverige, under öfverinspek-
 tion af den särskilda styrelsen, som Kongl. Maj:st i
 Häradet kan fören för godt att dertill förordna.
 Till detta hvar och en som intäskar för vår vig-
 tigare Näringsgren: Jordbrukets, befräktas denna
 samställning, och med sin röst bidraga till fram-
 gånge af detta föreslagna

STOCKHOLM, 1840.

TRYCKT HOS P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

www.books2ebooks.eu